

Jõudluskontroll – miks ja kuidas?

Maila Kirs
27. aprill 2023

Eesti maatõu säilitus- ja aretusprogramm 2023-2028

...

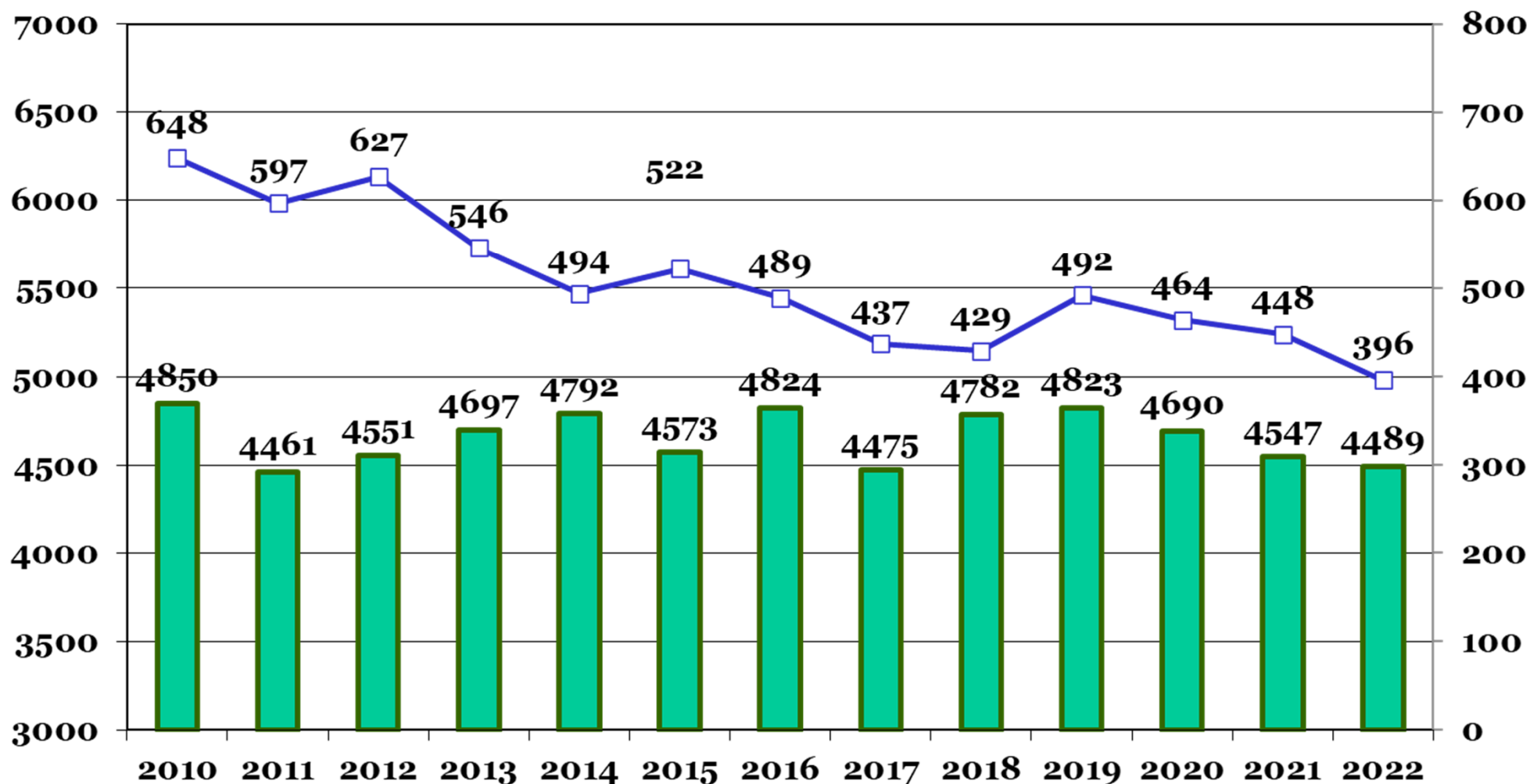
8. Aretuse eesmärk

Aretuse peamised eesmärgid:

Eesti maatõugu veiste geneetilise väärtuse säilitamine ja parandamine tagamaks tõusisene mitmekesisus ja põlistõu omaduste säilimine

- Säilitada ja suurendada tõule omast suurt piimarasva, -valgu, -kuivaine ja laktoosisisaldust
- Suurendada kvaliteetset piimatoodangut
- ...

Eesti maatõugu lehmade keskmine piimatoodang ja SRA

SRA piimas

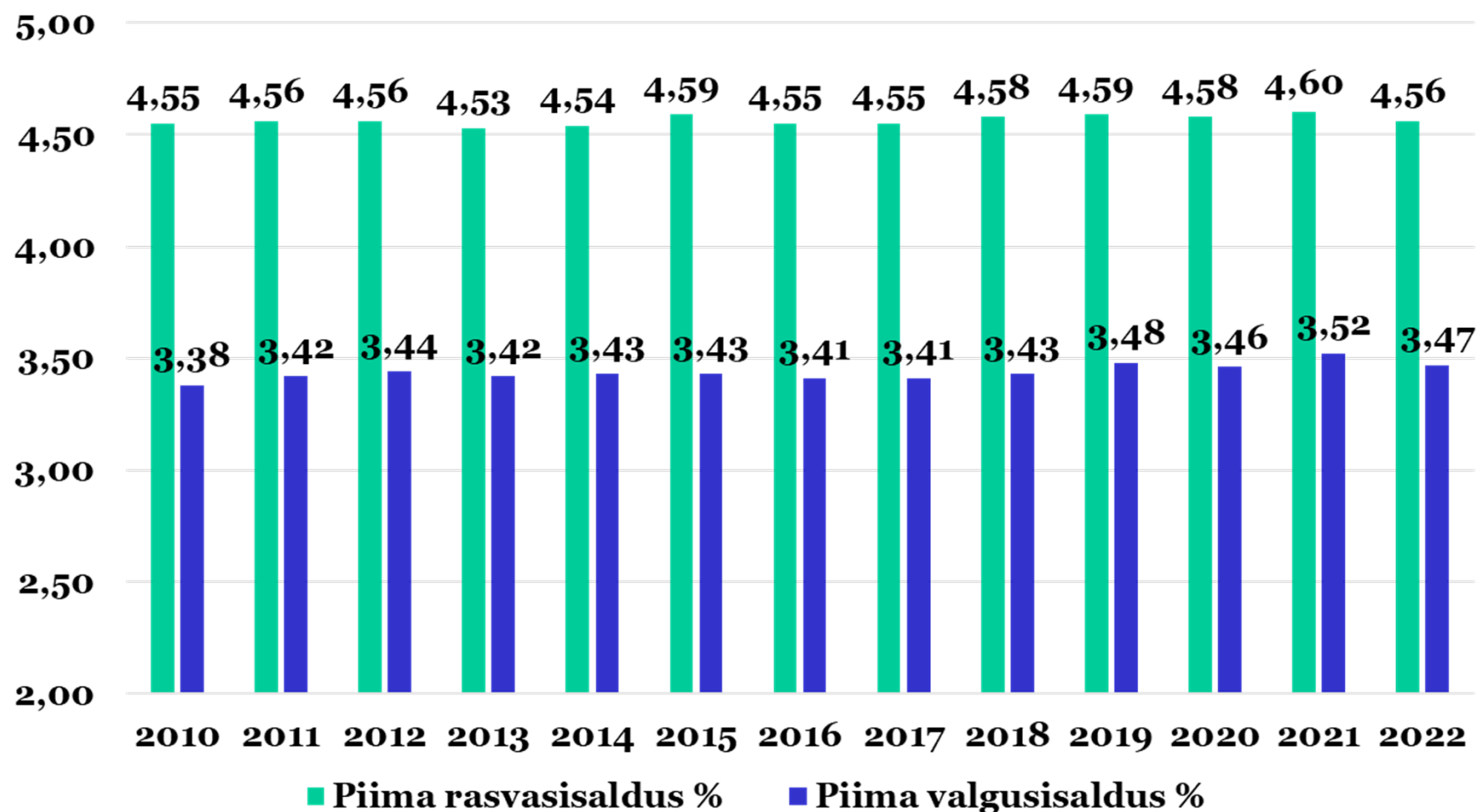
Millal on karja udaratervis hea?

Suurenenud rakuarv piimas, mis ületab terve udaraveerandi füsioloogilise normi, viitab udara-põletikule, mis põhjustab väiksemat piimatoodangut, kvaliteedi langust ja mõjutab piima töötlemist.

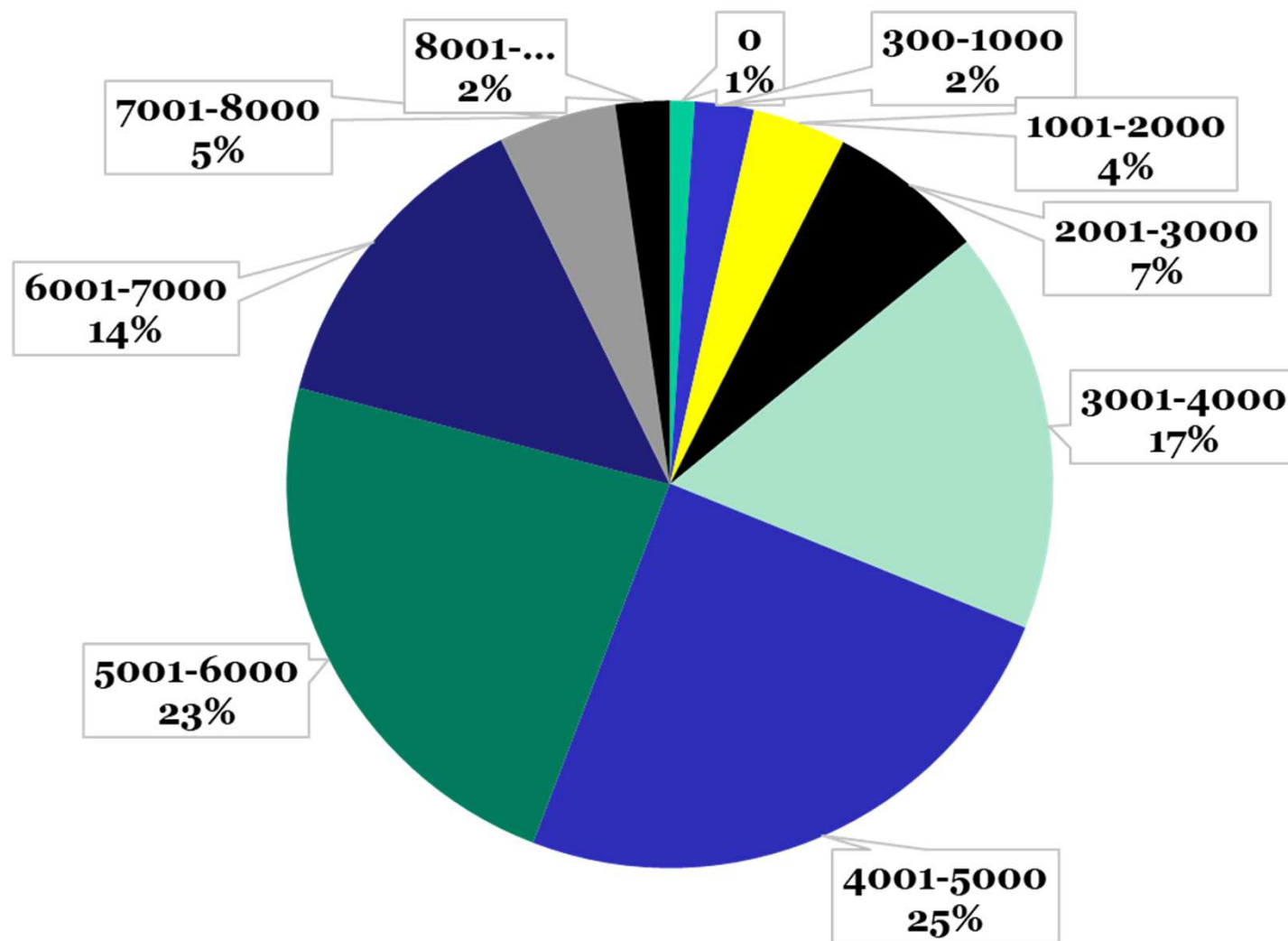
Otsuse langetab loomapidaja

- ✓ VISSUKE – SRA analüüsid – saamata piim
- ✓ Mastiit 16

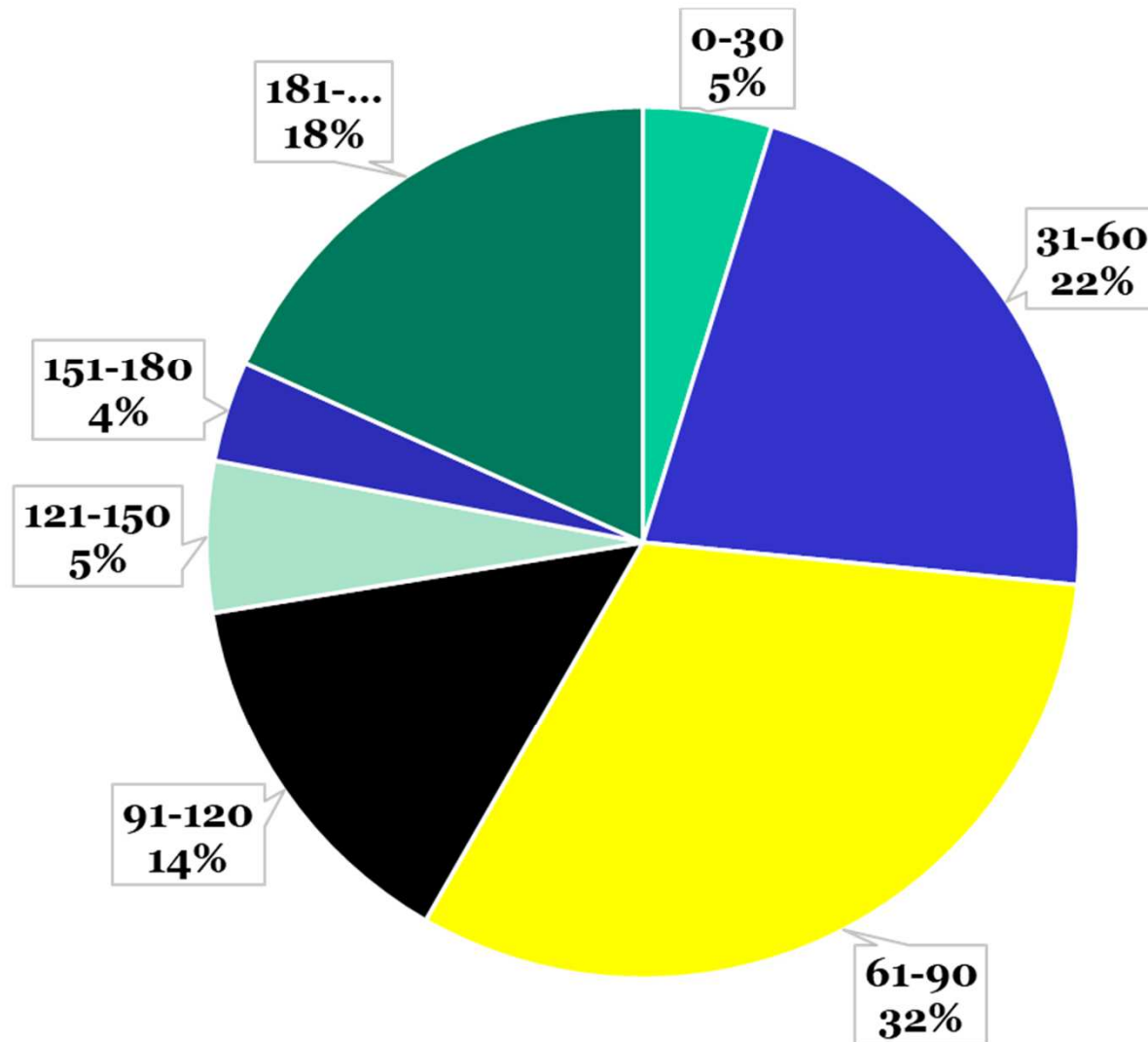
Eesti maatõugu lehmade piima rasva- ja valgusisaldus

Eesti maatõugu lehmade viimase lõppenud laktatsiooni toodang (kg)

Kinnispäevade arv

Mis on jõudluskontroll

Jõudluskontroll on põllumajanduslooma jõudlus- ja põlvnemisandmete **regulaarne**

- ✓ kogumine,
- ✓ registreerimine,
- ✓ töötlemine,
- ✓ säilitamine ja
- ✓ analüüsimine

tema geneetilise väärtuse hindamiseks ning majandamisotsuste tegemiseks

Eestis B4-meetod - jõudluskontrolli andmete registreerimisega tegeleb loomapidaja või tema palgatud inimene (jõudlusandmete koguja)

Jõudluskontrolli kord 1

- Piimaveiste jõudluskontrolli tehakse lehmadele, keda peetakse **piimatootmise eesmärgil**
- **Kõik** loomapidaja ühes asukohas olevad ning **samal eesmärgil** peetavad veised peavad olema jõudluskontrollis
- Ajavahemik kahe kontrollpäeva vahel võib olla 22–37 päeva ning **üks kord** kontrollaasta jooksul kuni 65 päeva
- Kontroll-lüpsi tehakse loomapidaja **kõigil** lüpsvatel lehmadel ja aborteerunud lüpsvatel mullikatel. Pärast poegimist tehakse esimene kontroll-lüps alates 5. laktatsioonipäevast

Piimamõõturid

Piimakoguse määramiseks kasutatakse:

- ✓ **ICAR'i poolt tunnustatud piimameetrit**, mis on viimase 12 kuu jooksul kontrollitud või
- ✓ **kaalu**, mis on akrediteeritud laboris kalibreeritud või taadeldud viimase 24 kuu jooksul. Nimetatud ajavahemik võib olla pikem, kui kalibreerimis- või taatlustunnistusel on näidatud järgmise kalibreerimise/taatlemise aeg. Kasutada võib kaalu, mille kalibreerimisel saadud mõõtmisviga ei ületa 0,2 kg

Jõudluskontrolli kord 2

- Kontroll-lüpsil määratakse iga lehma piimakogus kilogrammides kümnendiku täpsusega
 - Kontroll-lüpsil võetakse säilitusainet sisaldavasse proovipudelisse nõutav kogus piima
 - Lisaks piimajõudlusandmetele saadab jõudlusandmete koguja EPJ-le sündmusele järgneval kontrollpäeval järgmised andmed:
 - ✓ lehmade paaritused, poegimised, kinnijätmised ja karjast väljaviimine
 - ✓ lehmnoorkarja paaritused ning noorloomade karjast väljaviimine
- Lehmade ning lehmnoorkarja seemendamise andmed esitatakse EPJ-le elektrooniliselt või aretusühingu kaudu

Milleks jõudluskontroll?

- Informatsioon loomapidajale, aretajale, nõustajale, loomaarstile jne
 - ✓ milline on karja lehmade toodang
 - ✓ millised loomad jätta karja, millised müüa
 - ✓ milline on karja tervis
 - ✓ kas toodetud piim on kvaliteetne
 - ✓ kas loomade söötmine on paigas
 - ✓ millised muutused on aja jooksul toimunud
 - ✓ kas seatud eesmärkidest läheb paremini/halvemini
 - ✓ kas tegevus on jätkusuutlik jne
- Informatsioon loomade aretusväärtuste saamiseks
- Informatsioon uurimis- ja teadustöödeks, riigile

Õigesti tehtud kontroll-lüps on jõudluskontrolli alus

- Kontroll-lüpsi tehakse üks kord kuus
- Tulemuste alusel tehakse otsuseid
- Tulemusi mõjutavad:
 - ✓ piimaproovide ja looma täpne identifitseerimine
 - ✓ seadmete tehniline seisukord
 - ✓ kontroll-lüpsi tegija oskused ja täpsus
 - ✓ ülekandumine/saastumine
 - ✓ andmeedastus ja –töötlus

Enne kontroll-lüpsi 1

- Kontrolli, millal on piimaproovide kogumispäev (Vissuke, EPJ veebileht, laudaleht, (proovikast))

www.epj.ee – Piimaveised – Piimaringid

- Kui kontroll-lüpsi ei saa teha määratud ajal, võta ühendust EPJ maakonnaspetsialistiga
- Tee kontroll-lüps vahetult enne piimaproovide saatmist laborisse
- Veendu, et lüpsiseadmed töötavad korrektselt
- Kontrolli, kas proovikaste on piisavalt ja kõigis proovipudelites on konservaine tablett

Asukoha järgi

Piimaringi nr järgi

Autojuhi järgi

JAANUAR

Hooldusp.03.01

VEEBRUAR

Hooldusp.01.02

MÄRTS

Hooldusp.01.03

N - Kalle Noorma

515 3381

T - Maire Tamm

5332 4204

L - Elle Leppik

5305 1618

Märts

E	T	K	N	R
	1	2	3 Ring:10	4 Ring:11
7 Ring:4	8 Ring:6,20	9 Ring:3	10 Ring:15	11 Ring:12
14	15	16 Ring:30	17 Ring:8,21	18 Ring:5
21 Ring:13	22 Ring:14	23 Ring:7	24 Ring:1	25 Ring:16
28	29 Ring:9	30	31	

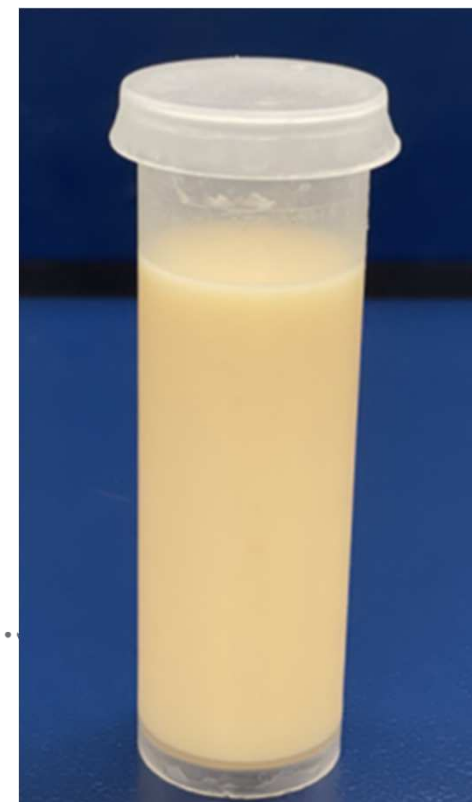
Piimaproovi võtmine

- Veendu, et võtad piimaproovi õige lehma piimast
- Enne piimaproovi võtmist sega piima korralikult
 - ✓ pööra proovinõu 2-3 korda ümber (kata ava kaanega/korgiga) ja/või vala piim ümber vahenõusse
 - ✓ sega vastavalt seadme juhendile
- Võta proovipudelis ca 40 ml piima
- Sulge proovipudel ja sega piim. Kontrolli, kas kaas on kindlalt peal!

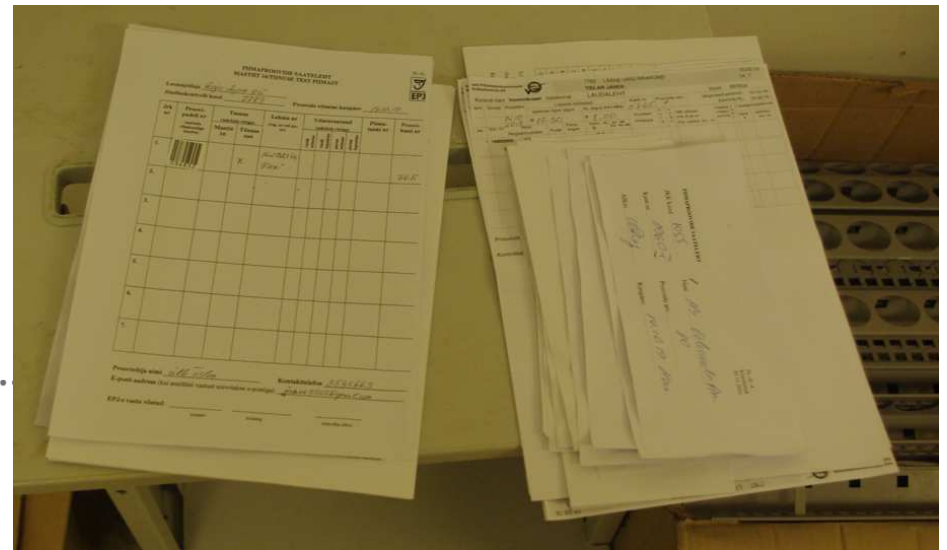
Kui proov on võetud

- Registreeri lehm-piimaproov ja pane piimaproov selle õigele kohale kastis
- Ära saada laborisse piimaproovi, mis ei ole õige konsistentsiga. Märki looma andmete juurde “haige”
- Konservaine lahustamiseks pööra suletud proovipudel **25–30 minutit** pärast proovi võtmist 4–5 korda ümber!
- Kohe pärast kontroll-lüpsi
 - ✓ tee kontroll-lüpsi fail (.csv) ja laadi Vissukesse või
 - ✓ sisesta kontroll-lüpsi tulemused

Pärast kontroll-lüpsi

- Pane proovikasti täidetud **laudaleht** või **saateleht** (kui esitad andmed elektrooniliselt). Ettevõtte kohta võib täita ka ühe saatelehe, kus on kirjas kastide numbrid ja proovide arv kastides
- Kui kontroll-lüpsi faili ei saa sisestada haigeid lehmi, registreeri Vissukese kaudu või kirjuta nende numbrid saatelehele. Sisestame EPJ-s
- Hoia täidetud piimaproovikaste jahedas ruumis
- Hoiusta seadmeid/proovinõusid kontroll-lüpside vahelisel ajal kuivas tolmuvabas ruumis

Andmete registreerimine

- Registreeri sündmused (poegimine, kinnijätt, karjast väljaminek) EPJ andmebaasi regulaarselt
- Kontroll-lüpsile eelnenud sündmused registreeri kindlasti enne kontroll-lüpsi või märgi kontroll-lüpsi lehele
- Palu ka seemendajal seemendused esitada nädala jooksul
- Esita sündmused arvestades nende loogilist järjekorda:
 - ✓ seemendus enne tiinuse kontrolli
 - ✓ kinnijätt enne poegimist
 - ✓ poegimine enne väljaminekut...

NB! Sündmusi saab esitada ka failiga!

Jk piimaproov ei ole lihtsalt piim – see sisaldab infot

- Rasvasisaldus
- Valgusisaldus
- Karbamiidisisaldus
- BHB
- SRA
- SRE - soomaatiliste rakkude eristamine
- Tiinuse test piimast
- Mastiit 16, Mastiit 4

Traditsiooniliselt
kasutatakse
jõudluskontrolli
andmeid loomade
aretuses ja toodangu
arvestuses.
Võimalusi on aga palju
rohkem.

Üks proov – mitu
võimalust!

www.epj.ee

Fookuses on karja tervis!

- Haiguste ja raviandmete registreerimine
- Antibiootikumide kasutamise aruanne
- Karjatervise protokoll

- BHB
- SRA ja SRE
- Mastiit 16
- Tiinuse test piimast

Eesti
Põllumajandusloomade
Jõudluskontroll

Iga päev loeb!

F. Tuglase 12, 50094 Tartu ☎ 738 7700 ✉ epj@epj.ee

www.epj.ee

Paberivaba teenus

- Loobutakse kõikidest pabertrükistest (sh. arve ja laudaleht)
- Trükised kättesaadavad Vissukesest
- Arve saadetakse e-postiga/e-arve keskkonna kaudu

Seaded

Minu karja kasutusõiguste korraldamine Vissukeses

Lisa täiendav kasutaja

Minu karja andmete kasutajad

Kasutaja	Isikukood	Nimi	Kustuta
			Kustuta
			Kustuta

Seaded Paaride vali

Kasutusõigused

Paberraportite tellimine

Salasõna muutmine-ID

Meierei proovid

BHB tellimine

SRE tellimine

► eArved

Minu karja raportite korraldamine Vissukeses

Teile prinditakse vaid "linnutatud" raportid

- ☒ Aasta_kari
- ☒ Aasta_lehmad
- ☒ Arve
- ☒ Järeelkontroll
- ☒ KL vastus
- ☐ Koondaruanded
- ☒ Kuu_lehmad
- ☒ Kuu_nk
- ☒ Laudaleht
- ☒ Lisateenused
- ☒ NK nimekiri
- ☐ Söötmine
- ☐ Udara tervis
- ☒ Vearaport

Salvesta valikud

Teie ei ole tellinud eArvet, sellepärast ei saa te paberraporteid ega arve printimist välja lülitada!
Kui ei soovi neist ühtegi, siis vajuta nupule:

Ei soovi paberraporteid

Momendi seis:

- Aadress, kuhu lähevad eArved, pole teada
- Tellimise märke puudub

eArvete tellimise vorm

* Anna uus või teadaolev emaili aadress:

Selgitav tekst (ainult uuele!)

kellele see kuulub:

Telli eArved

Iga päev loeb!

www.epj.ee

F. Tuglase 12
Tartu 50094, Estonia

Tel (+372) 738 7700

